

היבטים לשוניים בפרשת ויגש עה

דקדוקי קריאה והדרכה לקורא בציבור בפרשת ויגש בהפטרות ובראשון של ויחי

מד יח וְאֵל-יָחֵר: הטעם ביו"ד מלעיל

מד כז יִלְדָּה-לִּי: געיה ביו"ד

מד כה שָׁבוּ שְׁבָרוּ-לָנוּ מַעַט-אֲכָל: טעם טפחא בתיבת שָׁבוּ

מה א עָמַד: והטעם בעי"ן נסוג אחור

מה ב בִּבְכִי: במלרע, ב"ת שנייה בשווא נח

מה ה אֶל-תַּעֲצָבוּ: מונח רביע באותה תיבה, יש לקרא בהעמדה קלה בעי"ן והצד"י אחריה בשווא נע

מה יב הַמַּדְבָּר: המ"ם בשווא נע

מה יד בְּנִימָן-אָחִיו: געיה ביו"ד הראשונה

מה טו וְאַחֲרֵי כֵן: טעם נסוג אחור לאל"ף

מה כג כָּזָאת: הכ"ף בשווא

מו א בְּאֶרֶץ שֹׁבַע: דגש חזק בשי"ן מדין אתי מרחיק

מו ד אֲנֹכִי אֶרֶד עִמָּךְ מִצְרִימָה: תיבה אנכי ברביע לפי ברויאר ואחרים¹. וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַם-

עֲלָה: טעם טפחא בתיבת וְאֲנֹכִי

מו יב וְשִׁלָּה וּפָרֶץ וְזָרַח: טעם טפחא בתיבת וְשִׁלָּה²

מו יג וּפְתָה: הוי"ו ללא דגש

מו כ יִלְדָּה-לָּו: געיה ביו"ד והלמ"ד בשווא נע. אֲסֵנֶת: האל"ף בקמץ רחב והסמ"ך בשווא נע (בקריאה "ישראלית": Asenat)

מו כו הַבָּאָה: מלרע הטעם באל"ף. מְלֵבֵד נִשִּׁי בְנֵי-יַעֲקֹב: טעם טפחא בתיבת מְלֵבֵד

מו כז אֲשֶׁר-יֵלֵד-לָּו ראה הערה³. הַבָּאָה: מלעיל הטעם בב"ת

מו כח גִּשְׁנָה: הטעם בגימ"ל והשי"ן בשווא נח

מו כט וַיֵּאָסֶר: האל"ף בשווא נח ולא בחטף-סגול

מו לא וְאַמְרָה: המ"ם בשווא נע⁴. אֵלָיו: בזקף ולא ברביע בניגוד לקורן ודומיו

מו לב וְהָאֲנָשִׁים רָעִי צֹאן: טעם נסוג אחור לרי"ש וכן הוא להלן פס לד כָּל-רָעָה צֹאן

מז ג רָעָה צֹאן: בניגוד להערה הקודמת, אין כאן טעם נסוג אחור לרי"ש⁵

מז ד בָּאָרֶץ בָּאֲנִי: שתי התיבות במלעיל⁶

¹ על פי תורה קדומה, במונח. בחלק הדקדוק מסביר כך: תיבת 'אנכי' בשופר הולך ברב התיגאן המדוקדקות, לא ברביע, להורות גודל וחוזק שיתוף ודיבוק השכינה ביעקב אבינו, עכ"ל. להוציא מכל ספק, אנו נוהגים כספרים המדויקים שבידנו, וכבוד המהר"ץ בעל חלק הדקדוק במקומו מונח.

² מיקום הטפחא מתעכב במכוון על מנת להבחין בין ער ואונן ושלל שהם בני בת שוע לבין אחיהם בני תמר.

³ בחלק הדקדוק של תורה קדומה, הערה מעניינת שיש בה כדי להבהיר כיצד להבדיל בקריאה בין 'לו' ל'לא': יש להאריך מעט בתיבת 'לו', דלא לישתמע לשון שלילה. א"ה: לנו אין מסורת המבחינה.

⁴ מי שקורא בשווא נח עלול להישמע וְאַמְרָה בקמץ חטוף במשמעות וְאַמֹּר!

⁵ טעם מהפך (שופר מהופך) מתחלף למרכא לפני פשטא כאשר ההברות המוטעמות סמוכות זו לזו כגון בר' כו ח אֲרֹכֶלֶו שָׁם וכדו', שילוב הטעמים מרכא-פשטא מקל על הקורא להטעים שתי הברות סמוכות.

⁶ כידוע זרקא וסגול אינם מראים את מקום ההטעמה, אלא, מיקומם במילה קבוע מעל האות האחרונה, משמאלה

מז ז וַיְבָרֶךְ: במלעיל

מז ח כָּמָה: במלרע

מז ט וּמֵאֵת ... מַעַט: לקוראים בהברה ארצישראלית, עליהם להבחין בין השניים, לכל הפחות על ידי ביטוי

מז יא רַעְמָסֶס: העי"ן בשוא נח והמ"ם אחריה בשוא נע, לעומת רַעְמָסֶס שבספר שמות, שם העי"ן בפתח ומ"ם בשוא נח

מז יג וַתֵּלֶה: הטעם בתי"ו והה"א מופקת כי היא שורשית

מז יח וַיֹּאמְרוּ לוֹ: טעם נסוג אחור ליר"ד. גִּוְיָתָנוּ: הוא"ו בחירק חסר, היר"ד בקמץ ודגש חזק, אין לקרא גוי-אֶתָנוּ אלא גוי-יָתָנוּ

מז כא לַעֲרִים: געיה בלמ"ד, יש לעמוד מעט בקריאתה להבדיל בין הסגול המיועד לבין השווא שאיננו מיועד ל – ל

מז כד וְלֹא־כָלְכֶם: געיה בשורק והלמ"ד אחריה בשווא נח⁷

מז כה הַחֵיתָנוּ: היר"ד בחיריק, יש לקרא הֵחַ-יָתָנוּ, אין צורך לעצור אחרי החי"ת אבל יש להקפיד לקרוא את היר"ד מנוקדת בחירק

בהפטרה יחזקאל לז טו-כח:

טז לַיהוּדָה: הלמ"ד בחירק מלא, והיר"ד אינה נשמעת

יח וְכֹאשֶׁר: העמדה קלה בכ"ף למנוע הבלעת האל"ף החטופה

כא הִלְכוּ-שֵׁם: געיה בה"א

כב יְהִי-עוֹד: געיה ביר"ד הראשונה. יִתְּצוּ: טעם נסוג אחור לחי"ת

כג יִטְמְאוּ: היר"ד בחירק⁸

כה יִשְׁבוּ-בָהּ: געיה ביר"ד

כז לֵאלֹהִים: האל"ף כלל אינה נשמעת

ראשון של ויחי:

מז ל אַעֲשֶׂה: העי"ן בחטף סגול ולא בשוא נח

מח ג וַיְבָרֶךְ: במלעיל

מח ה יְהִי-לִי: געיה ביר"ד הראשונה

מח ז מִתָּהּ: במלעיל, הקורא מלרע משנה מעבר לבינוני (הווה)

מח ט אֲשֶׁר-נָתַן-לִי: געיה בנו"ן הראשונה. קָחֶם-נָא: געיה בקו"ף. וַאֲבָרְכֶם: הר"ש בשווא נע ולא בחטף, הכ"ף בצירי⁹

מד יט/כ הַיֵּשׁ-לָכֶם אָב אוֹ-אֶח: וְנֹאמַר אֶל-אֲדֹנָי יֵשׁ-לָנוּ אָב זָקֵן ברצוני לשוב לנושא שהותחל בו בשבוע שעבר ע"י ר' יעקב לויפר נר"ו. יושם לב 'יש' מוקף מופיע בשני הפסוקים, בראשון הוא בצרי ובשני בסגול.

⁷ ראה בסוף התנ"ך מוסד הרב קוק של ברויאר עמ' תג "געיה כבדה בלתי סדירה יכולה לבוא בכל הברה סגורה, שאיננה ראויה לגעיה אחרת" ובין הדוגמאות: וַיִּשְׁלַחְתָּהּ.

⁸ הקורא בשווא עלול לשבש את צורת הפועל מסביל לפעיל

⁹ בחומשי היידינהיים ואברקם בכ"ף סגולה, גם קורן במהדורות הראשונה סיגלו את הכ"ף. מאוחר יותר שינוהו לצירי.

אני שב לדברי ידידנו. כשתיבת 'יש' מוקפת לתיבה שאחריה. האם היא נקודה בסגול בגלל איבוד הטעם? או בצירי אף על פי כן.
לא זוכר אם הדבר עלה לדיון בבית מדרשנו
אני מצרף קובץ עם התוצאות שליקטתי מתוכנת 'הכתר'
לפי התוצאות נראה שאם המילה ש'יש' מוקפת אליה מוטעמת בהברתה הראשונה, יהפוך הצירי לסגול, ואם לא – ישאר הצירי על אף ההקפה. יש אמנם שלושה וחצי חריגים (מסומנים בצהוב, ה'חצי' מסומן בירוק), אבל נראה לי שאפשר לקרוא לזה כלל על אף החריגים המעטים.
בברכה
יעקב לויפר
סגול

1. בראשית לא,בט: **יש**-לֹאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע
2. בראשית לג,ט: וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ **יש**-לִי רֶב
3. בראשית לג,יא: כִּי-חַנְנִי אֱלֹהִים וְכִי **יש**-לִי-כָל
4. בראשית לט,ד: וְכָל-**יש**-לֹו נָתַן בְּיָדוֹ:
5. בראשית לט,ה: וַיְהִי בִּרְכַת ה' בְּכָל-אֲשֶׁר **יש**-לֹו בְּבֵית וּבְשָׂדֶה:
6. בראשית לט,ח: וְכָל אֲשֶׁר-**יש**-לֹו נָתַן בְּיָדֵי:
7. בראשית מב,א: וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי **יש**-שָׁבֶר בְּמַצְרַיִם
8. בראשית מב,ב: וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי **יש**-שָׁבֶר בְּמַצְרַיִם
9. בראשית מד,ב: וַנֹּאמֶר אֶל-אֲדֹנָי **יש**-לָנוּ אֵב זָקֵן וַיֵּלֶד זָקָנִים קָטָן
10. בראשית מז,ו: וְאִם-יִדְעַתָּ **ויש**-בָּם אֲנָשִׁי-חַיִּל וְשִׁמְתָם שָׂרֵי מִקְנֶה עַל-אֲשֶׁר-לִי:
11. במדבר כב,כט: לֹו **יש**-חֶרֶב בְּיָדֵי כִּי עֲתָה הִרְגָתִיד:
12. שופטים יט,יט: וְגַם-תִּבְּן גַּם-מִסְפּוֹא **יש** לַחֲמוּרֵינוּ וְגַם לָחֶם וַיֵּן **יש**-לִי וְלֹאֲמָתְךָ
13. שמואל א,כ,ח: וְאִם-**יש**-בִּי עֹזֶן הַמִּיתָנִי אֵתָה
14. שמואל א,כא,ט: וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַחִימֶלֶךְ וְאֵין **יש**-פֶּה תַּחַת-יָדְךָ חֲנִית אוֹ-תַרְבֵּ
15. שמואל ב,ט,א: וַיֹּאמֶר דָּוִד הֲכִי **יש**-עוֹד אֲשֶׁר נֹתֵר לְבֵית שְׁאוּל
16. שמואל ב,יד,לב: וְעֲתָה אֶרְאֶה פָנַי הַמֶּלֶךְ וְאִם-**יש**-בִּי עֹזֶן וְהִמָּתְנִי:
17. שמואל ב,יט,כט: וּמָה-**יש**-לִי עוֹד צִדְקָה וְלִזְעַק עוֹד אֶל-הַמֶּלֶךְ:
18. מלכים א,יז,יב: וַתֹּאמֶר חִי-ה' אֱלֹהֶיךָ אִם-**יש**-לִי מְעוֹג
19. מלכים א,יח,י: חַי| ה' אֱלֹהֶיךָ אִם-**יש**-גְּזִי וּמִמְלָכָה
20. מלכים ב,ד,ב: מֵה-**יש**-לָכִי לָךְ בְּבֵית וַתֹּאמֶר אֵין לְשַׁפְּחָתְךָ כָּל בְּבֵית כִּי אִם-אֶסְדּוֹד שָׁמָן:
21. מלכים ב,י,כג: וַיֹּאמֶר לְעַבְדֵי הַפֶּעַל חַפְּשׂוּ וּרְאוּ פָן-**יש**-פֶּה עִמָּכֶם מִעַבְדֵי ה'
22. ירמיהו לא,ה: כִּי **יש**-יּוֹם קָרָא נֹצְרִים בְּהָר אֶפְרַיִם
23. ירמיהו מא,ח: כִּי-**יש**-לָנוּ מְטַמְּנִים בְּשָׂדֶה חֲטִיִּם וּשְׂעָרִים וְשָׁמָן וּדְבָשׁ
24. יונה ד,יא: אֲשֶׁר **יש**-בָּהּ הִרְבֵּה מְשִׁתִּים-עֹשֶׂה רָבּוֹ אָדָם
25. מיכה ב,א: בְּאֹזֶר הַבִּקֹּר יַעֲשֶׂוּהָ כִּי **יש**-לֹאֵל יָדָם:
26. תהלים ז,ד: ה' אֱלֹהֵי אִם-עֲשִׂיתִי זֹאת אִם-**יש**-עוֹל בְּכַפִּי:
27. תהלים קלה,יז: אֵף אֵין-**יש**-רוּחַ בְּפִיהֶם:
28. איוב ו,ו: אִם-**יש**-טַעַם בְּרִיר חֲלָמוֹת:
29. רות א,יב: לֹאִישׁ כִּי אֲמַרְתִּי **יש**-לִי תִקְוָה

30. קהלת ח, יד: **יֵשׁ-הֶבֶל** אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עַל-הָאָרֶץ
31. דברי הימים א, כט, ג: וְעוֹד בְּרָצוֹתַי בְּבֵית אֱלֹהֵי **יֵשׁ-לִי** סִגְלָה זָהָב וְכֶסֶף
32. דברי הימים ב, כה, ח: אוֹיֵב כִּי **יֵשׁ-כָּח** בְּאֱלֹהִים לַעֲזֹר וּלְהַכְשִׁיל:

צירי

1. בראשית מד, יט: אֲדֹנִי שְׂאֵל אֶת-עֲבָדֶיךָ לֵאמֹר **הֵיטָלְכֶם** אֶב או-אֶח:
  2. במדבר יג, כ: וּמָה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הִוא אִם-רָזָה **הֵיטָלְכֶם** עַל אִם-אֶיִן
  3. שופטים ד, כ: וְהִיָּה אִם-אִישׁ יָבֹא וּשְׂאֵלְךָ וְאָמַר **הֵיטָלְכֶם** אִישׁ וְאָמַרְתָּ אֵין:
  4. מלכים ב, ב, טז: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה-נָא **יֵשׁ** אֶת-עֲבָדֶיךָ חֲמִשִּׁים אָנָּשִׁים
  5. ירמיהו לא, טז: **וְיֵשׁ**-תִּקְוָה לְאַחֲרִיתְךָ נָא-ה' וְשִׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם:
  6. תהלים נח, יב: אֵךְ **יֵשׁ**-אֱלֹהִים שְׁפָטִים בְּאָרֶץ:
  7. איוב ו, ל: **הֵיטָלְכֶם** בְּלִשְׁוֹנֵי עוֹלָה אִם-חֲכִי לֹא-יִבִּין הָיוֹת:
  8. איוב ט, לג: לֹא **יֵשׁ**-בִּינִינוּ מוֹכִיחַ יִשֵּׁת יָדוֹ עַל-שְׁגִינוֹ:
  9. איוב לג, לב: אִם-**יֵשׁ**-מֶלֶךְ הַשִּׁיבֵנִי דִבֶּר כִּי-חֲפָצְתִּי צִדְקָךְ:
  10. איוב לח, כח: **הֵיטָלְכֶם** אֶב אֲזִי מִי-הוֹלִיד אֶגְלִי-טַל:
  11. קהלת ד, ט: טוֹבִים הַשָּׁנִים מִן-הָאֶחָד אֲשֶׁר **יֵשׁ**-לָהֶם שָׂכָר טוֹב בַּעֲמָלָם:
  12. קהלת ו, יא: כִּי **יֵשׁ**-דְּבָרִים הַרְבֵּה מִרְבִּים הֶבֶל מֵהָיִתָּר לְאָדָם:
  13. עזרא י, ב: וְעַתָּה **יֵשׁ**-מִקְוָה לְיִשְׂרָאֵל עַל-זֹאת:
- תורת הקורא: א. לא כ"כ הבנתי מדוע פסוק מס' 25 הוא חצי חריג, ואם כוונתך משום השווה נע, הרי גם פסוק מס' ו כן. ואם זה הטעם, לדעתי אין כאן שום חריגה, כי אין השווה נחשב להברה לענין זה, כמו לגבי מקרים רבים אחרים.
- ב. יש הגיון שכל הכלל אמור רק בתיבות המורכבות מניקוד צירי בלבד, אך כאשר ישנה הברה נוספת, ואפילו שווה נע נוסף, דין התיבה משתנה.
- צריך לבדוק בתוכנה לגבי מילים דומות.
- ראה גם בציון המובא בהערה שם (קונטרס מגילת אסתר הערה קכ"ח) שם מובאת דוגמה נוספת מעין זו שהכלל אינו מתקיים כאשר באה אות שימוש (אמנם שם אות השימוש יוצרת הברה נוספת, אך יש בהחלט דמיון בין המקרים).
- ילוי' (הרב לויפר): 1. כן, התכוונתי בגלל השווא הנע, ושכחתי לציין את פסוק מס' 1 ומשום הספק כתבתי 'חצי חריג'
2. אני מפקפק כי מצאנו וְיֵשְׁבֻם (בראשית מז ו) שהוא בסגול, ותצטרך לחלק בין ח"פ לשווא נע, ודוחק.

תורת הקורא: 1. אבל מדוע לומר שיש חצי חריג?

אחר שאתה רואה שכך מנוקד באופן שבא שווא נע בראש המילה, מוכח שהכלל אמור גם בהברה הפותחת בשווא נע, ובפרט שיש שתי דוגמאות בשווא נע, ואין בזה שום קושיה כי פעמים רבות שווא נע נחשב כחלק מההברה הבאה ולא כהברה נוספת.

2. אני לא צריך לחלק בין ח"פ לשווא נע, אלא רק לומר שכל הכלל אמור רק כשאין אות שימוש לפני התיבה, וכשיש אות שימוש אזי אינו כלול בכלל הרגיל, אלא מנוקד בכל מקום בצורה אחרת ואינו מחוייב לכלל כלשהו.

כל הרעיון של הכלל הוא מחמת שיש מילה קצרה הסמוכה לתיבה שאחריה, ולכן יש בזה התנהגות עקבית בצורת הניקוד, אך כאשר יש אות שימוש והתיבה מתארכת, אינה כלולה

בכלל הני"ל, והכל מיושב, ולא צריך גם ליישב מדוע כשיש אות שימוש פעמים כך ופעמים כך, כיון שמקרים אלו כבר לא קשורים לכלל זה ואינם נכללים בו לא לכאן ולא לכאן. שני הפסוקים בתיבת "יש", והפסוקים שהבאתי גם בתיבת "עת", מוכיחות שלכאורה אין הכלל אמור כאשר באה אות שימוש (ואגב, אחרי שכתבתי לך ראיתי שגם בתיבת "עת" הבאתי שם דוגמה גם מפסוק בו נוספת אות שימוש בשווא נע ומחמת כן כבר מתבטל הכלל), ואני משער שאכן אלו דברי אמת ואף בדוגמאות אחרות מסתמא ימצאו דוגמאות כאלו. תורת הקורא. אני רואה כעת שבדקדוקי הטעמים אכן כתוב להדיא שגם אחר שווא נע נחשב לגבי כלל זה כתיבה המוטעמת בראשה (ואף מובאת בו הדוגמה מהחצי חריג שלך כהוכחה לזה).

40) סימן שלש נקודות ושתי נקודות אשר יתיצבו בתיבות קטנות.

ידעו הקוראים, בספרי הנביאים, הימים הנאים, כי שלוש הנקודות החמורות, כבידות בקרים בקדוה (י), בתיבות קטנות ענודות, כמו הן יש שן שם לב גן, סימנים, כאשר תשען (י) התיבה כמו הן שן יש על תיבה סמוכה לה והטעם על האות הראשון שבתיבה הסמוכה לה, תהיה בשלש נקודות לעולם, כמו תִּקְרָא לְבָדָד (נמדנר כ"ג, ע') הִקְרָא כְּלָבִיא יָקִים (כ"ג, כ"ד) הִקְרָא מִשּׁוּשׁ דִּרְכִּי (פיונ ח', יט) הִקְרָא (עכ"ל ג' י"ג) תִּקְרָא רִאחָה עִינִי (עכ"ל י"ג, כ"ד) הִקְרָא (עכ"ל ח', יט) יִשְׁלַח אֵב זָקֵן (נכאזית ח"ד, כ') יִשְׁלַח אֵשׁ נִעֲשָׂה (קסלת ח', י"ד) ויחלוקן על שִׁן־סֶלַע (פיונ ג'ט, כ"ח) שִׁשְׁ־הֶקֶה שְׁנֵא יִי (משלי ו', ע') הנה זאת חקרונה בְּנִי־הָאֵל (פיונ ה', כ"ו) כי כמר שער בנפשו בְּנִי־הָאֵל (משלי כ"ג, ו') וגם שִׁשְׁ־עִיר הַמוֹטָה (יחזקאל ג'ט, ע"ו) על שִׁשְׁ־שֹׁמֵר אֲדֹנִי הָהָר שְׁמִרֹן (מ"א ע"ו, כ"ד) קִפְאוּ תַחֲמוֹתָם בְּלִבָּיָם (שמות ע"ו, ח') הִיָּה לְבִי־אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֲדֹרִי אֲבִשְׁלוֹם (ע"ג ע"ו, י"ג), וכן לְתַחֲלִלָּנוּ עֲרִים לִשְׁבֹּת (יסוע כ"א, כ') לְתַחֲלִלָּנוּ סוֹסִים (יחזקאל י"ו, ע"ו) הִרְאִיתִי לְתַחֲלִלָּהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ (אסתר ג', ע'); וגם אִם יִהְיֶה בִינֵיהֶם שֹׂא, עַל זֶה הָדָרֵךְ יֵצֵא, כִּי שֹׂא אֵינָה מְנוּיָה עִם הַמַּלְכִּים, כְּמוֹ לְתַחֲלִלָּהּ אֲחִירָצִים (דניאל ד', ל"ח) ויקרא אֲבָרָם שִׁשְׁ־בְּנֵי (נכאזית ע"ו, ע"ו) ויהי שִׁשְׁ־בְּנֵי הַבְּכוֹר יוֹאֵל (ע"א ח', כ') הִשְׁלָאֵל יִדִּן (נכאזית ל"א, כ"ע). וכאשר יעבור הטעם מן האות הראשון, יהיה בשתי נקודות, כמו תִּקְרָא חֲלָלִי (תפליס כ"א, ו') לא יִשְׁפִּינִי מוֹכִיחַ (פיונ ע', ג') כי יִשְׁפִּינִי הָרֵבָה (קסלת ו', י"א) בל יחזקו בְּנִי־תִרְגָּם (ישעיה ל"ג, כ'); וכן אִם יִהְיֶה טַעַם תַּחַת אֶחָת מִן הַתִּיבֹת הָאֵלֶּה, יִהְיֶה כֹּלֹו בִשְׁתֵּי נקודות, כְּמוֹ הֵן הֵקֶה הִיר לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל (נמדנר ל"א, ע"ו) לְתַת לִי בִיר לְבִנִי (מ"ב ח', י"ט). על זה המקרא כולו יצא; אבל בְּןֵי וְאֵת יֵשׁ לָהֶם סִימָן בְּדָרֵךְ אַחֵר:

תורת הקורא: בדקתי בתיבת "שן" עם אות שימוש לפניה, והרי התוצאה:

דברים ל"ב כ"ד: מִזֵּי רָעָב וּלְחָמִי רֶשֶׁף וְקָטֵב מְרִירִי וְשֵׁן־בְּהֵמַת אֲשֶׁלַח־בָּם עִם־חֶמֶת זִחְלִי עֶפְרַיִם.

ע"פ הכלל היה אמור להיות מנוקד בצירי כיון שהתיבה המוקפת אינה מוטעמת בראשה, אא"כ נאמר שאין הכלל אמור כאשר באה אות שימוש קודם התיבה הקצרה (אמנם יש גם דוגמאות דומות המנוקדות בצירי, אך דוגמה זו (וכן הדוגמאות הנוספות ביישי ובעת') לכאורה מוכיחה שהכלל אינו אמור כאשר באה אות שימוש, ובמקרים אלו יכול להיות בין בצירי ובין בסגול).

פסוק נוסף: וַיִּלְךְ מִשָּׁם אֶל־יֹזְבֵב דָּבִיר וְשָׁם־דָּבִיר לְפָנָיו קָרִית־סֹפֶר (שופטים א' י"א).

ממני: השוית דקדוקי הטעמים עם דותן¹⁰?

תורת הקורא: סעיף זה אינו מופיע בדקדוקי הטעמים מהדורת דותן (וממילא על פי דותן סעיף זה אינו חלק מדקדוקי הטעמים אלא חלק מקונטרסי מסורה, שדותן כתב שיוציא גם עליהם בהמשך מהדורת ביקורת, ונראה לי שלא עשה זאת לבסוף).

¹⁰ מודעת זאת שיש מהדורה נפוצה של דקדוקי הטעמים בר-שטראק, פרופ' אהרון דותן הוציא לאור מהדורה אחרת, והוא טוען שמהדורת בר-שטראק היא ליקוטים, ויש בה הוספות.

ילוי: זה לא הגיוני, כשיש אות שימוש זה מקסימום צריך למשוך לכיוון הצירי, ואם במקום שבלי מילת שימוש צריך להיות צירי – כי מילת 'בהמות' לא מוטעמת באות ראשונה, כ"ש אם יש אות שימוש לפני 'שן', אות השימוש לא צריכה לגרוע.

תורת הקורא: לא יודע מה הגיוני, אבל אחר שלא כלול בכלל ממילא יתכן גם ההיפך, ועכ"פ יש ראייה מהפסוק "ושם דביר לפנים קרית ספר".

הרב לויפר (ילוי). ולעומת זאת ומה־שם־כָּנָן (משלי ל, ד) מילה ארוכה הרבה יותר ונקודה בסגול.

מד לא וְהָיָה כְּרֹאוֹתָיו כִּי־אֵין הַנֶּעֱר וְמֵת וְהוֹלִידוּ עֲבָדָיְךָ אֶת־שִׁיבֹת עֲבָדְךָ אֲבִינוּ בְּיָגוֹן שְׁאֵלָה: מהספר תורת הטעמים לידידנו הרב אברהם וייסבלום נר"ו
אם נפסק בתביר יהיה הפיסוק כראותו, כי אין הנער ומת. ולפי זה הפירוש: כשאבינו יראה כי הנער איננו ויבין שמת¹¹, יורידו עבדיך את שיבתו שאולה. אך לא יתכן דרך זו, כי יוסף לא רצה להרוג את בנימין אלא לקחתו לעבד!
אבל הפיסוק האמיתי הוא: וְהָיָה כְּרֹאוֹתָיו כִּי־אֵין הַנֶּעֱר, וְמֵת וכמו שפירש רש"י: והיה כראותו¹² כי אין הנער, ומת לבדו מלכתו. ע"כ מתורת הטעמים.
א"ה. כשמדובר על טעויות¹³ עקב התעכבות יתרה על התביר, בדרך כלל האתנח אינו מעורב בטעות. כוונתי שמורגש הפסק בטפחא, אלא שההפסק בתביר לפניו מורגש יותר וגורם לעיוות. כאן כמדומה אין חשש זה, הבנה זו שבנימין מת כמדומה שאינה כלולה בעיכוב על התביר.

המשך מקורות קביעת נוסח המקרא ע"י ר"מ ברויאר ז"ל

מו יג **ושמרון: ששד, רמ"ה. ושמרון: ל** מחלוקת כתיב בריטיש מסייע ללנינגרד.

מו יד **ובלון: ששד, רמ"ה, מ"ג-ל ל. זבולן: ל** שוב לנינגרד לבד ובניגוד למסורתו הגדולה.

מו יז **ימנה לד, ב"א. ימנה: שש, ב"נ**⁴⁵ הערה 45

נראה מספר החילופים. שבי"ג מנעד: וישנה: אך השוה. כא"צ כד. 10. לשון ספר החילופים אשר נפתל

ימנה וישנה בדלוג⁵ **ימנה וישנה במאריך**

דברי פרופ' ישראל ייבין בספר כא"צ ניקודו וטעמיו עמ' 221

¹¹ והוא כפל לשון שגם 'אין הנער' משמעו שמת.

¹² א"ה: זה הכתיב במפעל הכתר של בר-אילן, הם מציינים שיש שינויים רבים במקראות המובאים ברש"י מהכתיב המוכר לנו. בספרי תורה שלנו יש וי"ו אחרי האל"ף, ולי קשה להאמין שגם בספר של רש"י אין וי"ו, שרש"י דקדק לכתוב כאן דווקא בלי וי"ו.

¹³ בלשון חכמים נראה שהע"ן מנוקדת בחירק, ובתפלה צריך לומר גְּלִיזְתִּינוּ ולא גְּלִיזְתִּינוּ ופשיטא לא גְּלִיזְתִּינוּ, כי הדגש ביו"ד מקורו בספרי מקרא שאינם מדויקים.

10. מניינם עוד 4 יוצאים מן הכלל הפוכים, שבהם המשרת מרכא אף על פי שיש תנועה ושוא נע בין טעמי המשרת והתביר. אחד היוצאים הוא המובא למעלה, 7. האחרים הם: ימנה וישפה (בללי: בר' מו, יז, ליששי ימנה וישפה; אל דה-א ז, ל, שי ימנה וישפה), ומיכאל וישפה (אל דה-א ת, טו; שי ומיכאל וישפה). בדה-ט-דוהן נאמר על פסוקים אלה בנוסח דה-ט: יועל ב פסוקים נחלקו סופרים הראשונים ובנוסח קנטרסי המסורה שם: וישלשה פסוקים למקצת הסופרים הראשונים. בחילופי מישאל נאמר על 3 אלה, שבהם ב-א הטעים את המשרת דרגא וקרא את הברתה הראשונה של תיבת התביר: ה, ואילו ב-ג הטעים מרכא וקרא: ה. כבר דוהן קובע, שאם אנו מניחים שנוסח חילופי מישאל נכון, אין 3 אלה יוצאים מן הכלל לא לשיטת ב-א (שלפיו בין טעמי שתי התיבות תנועה ושוא, והמשרת דרגא) ולא לשיטת ב-ג (שלפיו בין טעמי שתי התיבות רק תנועה, והמשרת מרכא); הם יוצאים מן הכלל רק לשיטת שלישית, שניקדה את הברתה הראשונה של תיבת התביר: ה, כב-א, אך הטעימה את המשרת מרכא, כב-ג. נוסח כזה בא בליששי בר' מו, יז; ובושי דה-א ז, ל; ת, טו. אכן, ייתכן שכך היה גם נוסח ב-ג, והנוסח הנמסר בחילופי מישאל אינו מדויק (בקטע קמברצ', ט-ש D 1, 56 של החילופים, שהוא מדויק מאוד, נמסר נוסח החילופים לדה-א ז, ל; ת, טו: מרכא ה). המנקד בשיטה זו, אף על פי שלא ניקד: ה, לא נחשבה בעיניו תנועה ו, שנתגתה במסיבות אלו בתנועת i קצרה, וכנראה נתמונה קצתה בהגיית: שאחריה, ארוכה דייה שתיחשב ה כווציצת שוא ותנועה הקובעים את המשרת דרגא, ולא מרכא (דוהן, שם; והשווה ת. 4).

ייבין מפקפק בנכונות הבלעת החירק.

אגב כידוע יש מחלוקת בעניין ניקוד בְּיִקְרֹתֶיךָ (תהלים מה, י), שבחלק מספרי התהלים הנפוצים הבי'ת בחירק היו'ד ללא ניקוד והקו'ף בדגש, הנכון יותר שווא וחירק. במקום אחר יש הסכמה על הבלעת השווא ביו'ד לְיִקְחָתָּ (משלי ל, יז),

מו כא **בַּלַע וְכָכָר: לַשָּׁד. בַּלַע וְכָכָר: ש** חילופי צירי סגול.

מא כג **ובני: לש, ב"א, מ"ש. ובני: שד, ב"נ**

מנחת-שי: **ובני-דן**: בנסחא כ"י במקף זבלא טעם אחר למלת ובני, וכן גר' ^{כז}מחילופי. ^{כח}ובמסורת ד' סבירין זבן וקריין ובני, וס"י ובני דן חשים, ובני פלוא אֱלִיָּאָב (במדבר כו, ח), ובני אֵיתָן עֲזַרְיָה (דברי הימים א, ב, ח), ובני אֹלֶס בְּדָן (דברי הימים א, ז, יז). ^{כט}ובגמ' פרק מי שמת, זהו דאמר לחז נכסי לְבָנִי, הוזה ליה ברא זברתא, מי קרו אינשי לברא בְּנִי ולסלוקי לברתא מעישור נכסי קאתי, או דילמא לא קרו אינשי לברא בְּנִי, ולמושכח לברתא במתנח קאתי. ת"ש, ובני דן חשים. א"ל רבא דילמא כדתנא דבי חזקיה מלמד שחיו בניו מרובים כחוש"י של קנח. אלא אמר רבא ובני פלוא אליאב. רב יוסף אמר ובני איתן עזריה, ע"כ. ויש להקשות אמאי שביק רב יוסף קרא דאוריית' ונקט קרא דדברי קבלה. עוד קשה, אמאי לא נקט קרא אחרינא דובני אולס בדן. ונ"ל לתרץ דרב יוסף אמר לך דילמא שאני התם דכת' בתריה ובני אֱלִיָּאָב נְמוּאֵל וְדָתָן (במדבר כו, ט) וגו', ומלת ובני קמיינתא קאי אף על נמואל ודתן ואבירם, דבני בְּנִי הרי הם כבני, ועדיף ליה קרא דובני איתן עזריה, דליכא בתריה זרעא אחרא, ולחכי לא נקט ובני אולס בדן, דדכות' הוא. ^{לז}ובב"ר פ' ע"ד סי' ח', י"א חשים בן דן השלים מנין שבעים, ופי'

^{כז} מחילופי: חילופים – ד.

^{כח} ובמסורת: מ"ג – ד על אתר.

^{כט} ובגמ': בבא בתרא קמג ע"ב.

^{לז} ובב"ר: פרשה עד ט.

בעל¹⁷³ מתנות כהונה אף על פי שכבר נמנה במנין השאר מדכתי בני דן לשון רבי' הורה לנו כיון שייצא ממנו משפחה רבה שעל שם כך נקרא חושים כחוש' של קנה כדאיתא במס' ב"ב היה נחשב לשנים, וכן כתב האב"א.¹⁷³ ותו איתא התם¹⁷⁴ במדרש <רבתי>, בתורתו של ר"מ מצאו כתוב וכן דן חשים, <וכן צריך לגרום¹⁷⁵ בסוף אגדת שמואל> ופירש האב"א בתורתו של ר"מ שהיה מדקדק לכתוב פשט הדברים כהויתן בלי שום דרש מצאו כתוב וכן דן חשים. וכתב בעל¹⁷⁶ מתנות כהונה דהא פליג אדלעיל, ולא ס"ל שחושים השלים חמנין, ולפיכך דקדק לכתוב וכן דן. ועיין מ"ש בפ' בראשית אצל וְהָיָה טוֹב מְאֹד (בראשית א, לא).> [ובגידון].

מז כז **אשר: לש, ש, ב"א. אשר: ב"נ; לבית: לש, הס. לבית: ש**

מז כט **אליו: לשד. אליו: ש**

מז לא **אעלה: לשד. אעלה: ש**

מז לג **כייקרא: לשד. כי יקרא: ש?**

מז לד **מנעורינו: לשד. מנעורינו: ש⁴²; בעבור לשד. בעבור: ש⁴²**
ההערות מפנות להערה בתחילת הספר על ריבוי טעויות טעמים בששון;

מז ו **ואם ידעת: לשד. ואם ידעת: ש⁴²** שוב ששון; ושוב ההערה.

מז יט **גם אדמלתו: לשש. גם: ד⁴⁶** הערה 46; **יחז: לשש, מ"ש. ויתן: ד**

נוסח **לשש**: גם אֶלְהוּנָם אֶדְמֶלְתוּ; 'גם' מוקף לפני תיבה זעירה, מוטעם לפני תיבה ארוכה; ואליו ד' השוה את 'גם' השני ל'גם' הראשון, מנחת-שי: **ויתן-זרע**: התייז בסגול. [ויתן-זרע].

מז כד **חמישית: ששד, רמ"ה, מ"ג-לשד וי' כז טו. חמישית: ל**

בספר כא"צ והנוסח המקובל של המקרא מביא שגם בריטיש גורס יו"ד אחרי השי"ן
מ"ג-לשיד (מ"ק-ש): חמישית ג' מל'... בשלושה מקומות בכתב מלא וזה אחד מהם
מסורה גדולה לניגוד סוף ויקרא חמישית ג' מל' והיה בתבואת ונתת חמיש' ויִסַּף
חֲמִישִׁית (ויקרא כז, טו) וַיִּשְׁלַח אֵלַי סִבְלֵט פְּדָבָר הַזֶּה פֶּעַם חֲמִישִׁית (עזרא [נחמיה ו, ח]).

הפטרת ויגש

יחזקאל לז טז **וכתוב (2): אלק, מ"ש, מ"ג-ד כז כ. וכתב: ד**

¹⁷³ מתנות כהונה: שם.
¹⁷⁴ עד כאן דברי 'מתנות כהונה'. אב"א, הנזכר הרבה ב'מתנות כהונה', הוא ר' אברהם בן אשר. ספרו 'אור השכל', ונציח שכ"ז (ד"צ ברקלין תשנ"ב), הוא ביאור לבראשית רבה. הדברים שמייחס כאן בעל 'מתנות כהונה' לאב"א נמצאים ביאור השכל, דף קפב ע"א.
¹⁷⁵ במדרש רבתי: בראשית רבה, שם.
¹⁷⁶ בסוף אגדת שמואל: מדרש שמואל, פרשה לב ג.
¹⁷⁷ מתנות כהונה: בב"ר שם.

מנחת שי וכתוב עליו ליוסף - בספ' מדוייקים מלא וכן נכון כי זה הוא א' מן ה' בלישנא מלא וסי' נמסר במ"ג ריש סימן כ"ד דהאי סיפרא:

כ אֲשֶׁר־ אֵל, כ"א. אֲשֶׁר־: ק, ב"נ לבן-אשר געיא עם הקפה.

כא אתם (ו): אלק, מ"ש, מ"ס"ד את 68. אותם: ד
מנחת שי: וקבעתי אתם מסביב - חסר וא"ו:

כב אתם: אלקד, מ"ש?, מ"ג"א לט כד. אותם: מ"ש?
מנחת שי ועשיתי אתם - הספרים מתחלפים ובמ"ג לא בא במנין חסרים וכן והושעתי אתם שבסמוך:

כג יטמאו: אקד. יטמאו: ל; אתם (ו): אלקד, מ"ש?, מ"ג"א לט כד. אותם: מ"ש?
מקל: אלקד, מ"ש?. מקל-: מ"ש?
מנחת שי: מכל מושבתיכם - י"ס מקל:

כד דוד: אלקד, מע, מ"ג"ד לו כג. וייר: מד; וחקותי: אק, מ"ש, מ"ג"א מ"א יא לג. וחקתי: לד
מנחת שי: וחקותי ישמרו - כפי המסורת דפרשת תולדת יצחק וירמיה ס"י מ"ד זהו מלא וא"ו
אחר קו"ף וכן נמצא במקצת ספרים:

פֶּן לַחֲכָם וַיִּחַכְם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>
מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195#p272195&t=10317>

אם אתם מתעניין

בהגשים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתם מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בעניינים לשוניים

בכתובת: franklashon@gmail.com

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ☺